

Biskup i prezbiteri u obzoru ekleziologije zajedništva. Teološko-pastoralne smjernice

DAVOR VUKOVIĆ*

UDK: 272-722.52 • Pregledni članak
Primljeno: 5. prosinca 2017. • Prihvaćeno: 18. lipnja 2018.

Sažetak: Cilj je ovoga rada promišljanje o odnosu između biskupa i prezbitera u obzoru ekleziologije zajedništva, tj. na tragu ekleziologije Drugoga vatikanskoga sabora. Autor donosi uvid u bit biskupske i prezbiterske službe te u pitanje njihova međusobnoga odnosa u perspektivi ekleziologije zajedništva. Biskup i prezbiteri ne stoje u crkvenoj zajednici izolirano niti su sami sebi svrha, već se mogu ispravno razumjeti tek u obzoru zajedništva cijeloga naroda Božjega te u perspektivi služenja koje predstavlja važnu dimenziju crkvene službe i autoriteta. Na tom tragu biskupsku i prezbitersku službu, kao i njihov odnos, moraju obilježavati prije svega suradnja, suodgovornost, međusobno poštovanje i uvažavanje, a sve to u ozračju bitnoga kršćanskoga zajedništva i služenja u ljubavi. Autor nadalje ukazuje na dvije svete brige: brigu biskupa za prezbitere te brigu prezbitera, osobito župnika, za povjerenu župnu zajednicu. Zadnji dio rada želi osvijestiti važnost pravednosti unutar crkvene zajednice, osobito u odnosima između biskupa i prezbitera.

Ključne riječi: biskup, prezbiter, zajedništvo, služenje, pravednost, odgovornost.

Uvod

Promišljati o službi biskupa i prezbitera znači uroniti u samu jezgru otajstva Crkve. Biskupi i prezbiteri važni su čimbenici crkvenoga života od samih početaka te su na poseban način sudionici u Kristovoj službi upravljanja, posvećivanja i poučavanja. Njihova zadaća i služba ne gubi na svom značenju ni u našem vremenu. U ovom radu stoga želimo

* Doc. dr. sc. Davor Vuković, Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku, Petra Preradovića 17, 31400 Đakovo, Hrvatska, dav.vuk@gmail.com

promišljati o nekim vidovima službe biskupa i prezbitera te o njihovu međusobnom odnosu u obzoru ekleziologije zajedništva, tj. na tragu ekleziologije Drugoga vatikanskoga sabora. Prvo ćemo ukazati na neke nosive točke s obzirom na ulogu biskupa i prezbitera te na njihov međusobni odnos prema dokumentima Drugoga vatikanskoga sabora. Zatim ćemo ukazati na važnu dimenziju crkvene službe, a to je služenje. Biskup i prezbiteri, naime, ne stoje u crkvenoj zajednici izolirano niti su sami sebi svrha, već se mogu ispravno razumjeti tek u obzoru zajedništva cijeloga naroda Božjega te u perspektivi služenja koje predstavlja važnu dimenziju crkvene službe i autoriteta. Na tom tragu biskupsku i prezbitersku službu, kao i njihov odnos, moraju obilježavati, prije svega, suradnja, suodgovornost, međusobno poštovanje i uvažavanje, a sve to u ozračju bitnoga kršćanskoga zajedništva i služenja u ljubavi. Nadalje, cilj nam je ukazati na dvije *svete* brige: brigu biskupa za prezbitere te brigu prezbitera, osobito župnika, za povjerenu župnu zajednicu. Zadnji dio rada želi osvijestiti važnost pravednosti unutar crkvene zajednice, osobito u odnosima između biskupa i prezbitera. Razmatranja koja slijede bit će stoga na tragu teologije biskupske i prezbiterske službe, ali i u vidu nekih konkretnih smjernica i poticaja koji mogu biti, nipošto gotov recept, ali barem orijentir biskupskih i prezbiterskih nastojanja.

1. Drugi vatikanski sabor o biskupima i prezbiterima

Drugi vatikanski sabor obnovio je razumijevanje Crkve kao zajedništva (*communio*). Riječ je o ekleziologiji zajedništva kojom je Sabor izrazio novo samorazumijevanje Crkve, a koje je posve na tragu same biti Crkve. Crkva je, kako navodi dogmatska konstitucija o Crkvi *Lumen gentium*, »puk skupljen u jedinstvu Oca i Sina i Duha Svetoga«¹. Crkva je narod Božji na putu prema Gospodinu i punini njegova Kraljevstva. Ekleziologija zajedništva polazi upravo od cjeline Božjega naroda u kojem unutar temeljnoga jedinstva i zajedništva postoji različitost službi i darova.

Među temeljnim službama u Crkvi jest i biskupska služba. Biskupima je, kao nasljednicima apostola, povjerena briga za pojedine partikularne, tj. mjesne Crkve te, kao biskupskom kolegiju na čelu s papom, briga za Crkvu u cjelini. Biskup se nalazi na čelu pojedine mjesne crkve i po njemu se raznolikost osoba i karizmi, snaga i pokreta povezuje u jedinstvo i ostaje u zajedništvu.² U obzoru ekleziologije zajedništva, a na tragu *Lumen gentiuma*, biskup je vidljivo počelo i temelj jedinstva svoje

¹ DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dogmatska konstitucija o Crkvi »Lumen gentium« (= LG), u: ISTI, *Dokumenti*, Zagreb, 2008. (= *Dokumenti*), br. 4; usp. M. PARLOV, Odnos svećenika i biskupa. Teološko-pastoralni pogled, u: *Diacovensia* 18(2010.)2, 291-312., ovdje 291-292.

² Usp. G. GRESHAKE, *Biti svećenik u ovom vremenu. Teologija – pastoralna praksa – duhovnost*, Zagreb, 2010., 174-175.

biskupije, a istodobno i znak i oruđe zajedništva među mjesnim crkvama u kojima i od kojih je sastavljena jedna i jedina Katolička Crkva.³

Prezbiterima je pak povjeren dio naroda Božjega u mjesnoj Crkvi. Govoreći o odnosu svećenika prema biskupu, *Lumen gentium* prezbitere smatra mudrim suradnicima biskupskoga reda i njihovom pomoći. Oni s biskupom čine jedan prezbiterij, a u mjesnim zajednicama vjernika, tj. u župama čine na neki način biskupa nazočnim te, s njim sjedinjeni, djelomično preuzimaju njegove službe i brigu za vjernike. Oni pod biskupovim autoritetom posvećuju i vode dio Gospodinova stada koji je njima povjeren. Sabor svećenike potiče da priznaju biskupa kao svoga oca i da ga s poštovanjem slušaju, a biskupa da smatra svećenike, svoje suradnike, kao sinove i prijatelje.⁴

Na tom tragu i dekret o životu i djelovanju prezbitera *Presbyterorum ordinis* potiče biskupe da prezbitere smatraju neophodnim suradnicima, pomagačima i savjetnicima u službi i dužnosti poučavanja, posvećivanja i vođenja naroda Božjega; da ih drže svojom braćom i prijateljima i da svim silama misle na njihovo dobro, materijalno, a pogotovo duhovno. Pritom se također navodi da biskupi svoje svećenike, tj. prezbitere rado slušaju, štoviše, da se s njima savjetuju i da razgovaraju o onome što se tiče potreba dušobrižništva i dobra biskupije. Od svećenika se pak traži da u biskupima poštuju autoritet Krista, vrhovnoga pastira, te da uz njega prijanjaju iskrenom ljubavlju i poslušnošću.⁵

Dekret o pastirskoj službi biskupa *Christus Dominus* dodaje kako se »odnosi između biskupa i dijecezanskih svećenika moraju temeljiti u prvom redu na vezama nadnaravne ljubavi«⁶. I ovdje se, kao u *Lumen gentiumu*, svećenike naziva brižljivim suradnicima biskupskoga reda, a istaknuta je i važnost prezbiterija: svi svećenici u mjesnoj Crkvi čine jedan prezbiterij, jednu obitelj, kojoj je otac biskup.⁷

Odnos je biskupa i prezbitera dakle, prema Saboru, odnos uzajamne brige i suodgovornosti, međusobnoga poštovanja i suradnje, dijaloga i komunikacije, bratske i očinske ljubavi. Očito je stoga kako je za život svake mjesne Crkve životno važan ispravan i zdrav odnos između biskupa i prezbitera. U Crkvi biskup i prezbiter ne stoje kao dva izdvojena individuuma, već se nalaze među braćom i sestrama, upra-

³ Usp. LG, br. 23.

⁴ Usp. isto, br. 28.

⁵ Usp. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dekret o službi i životu prezbitera »Presbyterorum ordinis« (= PO), u: *Dokumenti*, br. 7.

⁶ ISTI, Dekret o pastirskoj službi biskupa u Crkvi »Christus Dominus« (= CD), u: *Dokumenti*, br. 28.

⁷ Usp. isto, br. 15; 28.

vo unutar temeljnoga zajedništva i cjeline Božjega naroda. Unutar toga horizonta zajednice i zajedništva oni moraju razumjeti sebe i svoju crkvenu službu.⁸

2. Biskupska i prezbiteraška služba – služenje u ljubavi

Kada govorimo o biti biskupske i prezbiteraške službe, valja istaknuti da služba uvijek ima bitnu dimenziju služenja, odnosno djelovanja koje nije usmjereno na vlastitu korist i promociju, nego na izgradnju zajedništva te na dobro vjernika i crkvene zajednice. Papa Ivan Pavao II. u apostolskoj pobudnici *Pastores dabo vobis*, govoreći o važnosti zajedništva biskupa i prezbitera u istoj službi, ističe kako je prezbiter sakramentalno uronjen u zajedništvo s biskupom i ostalim prezbiterima da bi služio Božjemu narodu koji je Crkva te sve privukao Kristu.⁹ I biskupi i prezbiteri dakle obavljaju službu na korist Crkve i na spasenje naroda Božjega. Drugim riječima, svećenici nisu sami sebi svrha ni smisao, nego službu obavljaju u Crkvi i za Crkvu, radi duhovnoga i spasijskoga dobra vjernika. U takvoj perspektivi snažno dolazi do izražaja upravo eshatološki vid Crkve, ali i službe u Crkvi; služba radi duhovnoga i vječnoga spasenja vjernika, kako bi sve konačno privukli Kristu.

Obavljanje crkvene službe, bilo biskupske bilo prezbiteraške, u takvom svjetlu mora biti prožeto ljubavlju, poniznošću i služenjem. Prisjetimo se novozavjetnih smjernica za crkvenu službu: »Starješine dakle među vama opominjem, ja sustarješina, pasite povjereno vam stado Božje, nadgledajte ga – ne prisilno, nego dragovoljno, po Božju, ne radi prljava dobitka, nego oduševljeno; i ne kao gospodari Baštine nego kao uzori stada.« (1 Pt 5, 1-3) Crkvena i pastoralna služba dakle nikako nije i ne smije biti arogantna služba, služba dominiranja i gospodarenja, već služenja. Crkva i klerici nipošto se ne smiju ponašati trijumfalistički, odozgo, kao gospodari, već kao ponizni službenici i djelitelji Božjih otajstava. Svećenički život mora odsijevati temeljni Isusov stav, a taj je da on nije došao biti služen, već služiti. Tako bi se trebali ponašati i njegovi učenici (usp. Mk 10, 42-45). Nositelj službe, biskup i prezbiter, međutim može biti razlog sablazni i sukoba. Primjerice ondje gdje svoju službu obavlja samovoljno, samodopadno i vladarski umjesto da donosi Krista i služi zajednici. Isto tako i ondje gdje se samodopadno stavlja iznad zajednice ne osluškujući njezin glas i potrebe. Još se u Starom zavjetu Božji kazneni sud najavljuje pastirima koji pasu sami sebe (usp. Ez 34, 2), tj. koji misle na same sebe, na povlastice i moć te zlouporabljaju svoj autoritet nad stadom.¹⁰ Upravo stoga službenici Kristovi, osobito biskupi i prezbiteri, ne smiju obavljati svoju službu prepotentno i egoistično, nego u službi izgradnje zajednice i na duhovno dobro vjernika (usp. 1

⁸ Usp. M. PARLOV, Odnos svećenika i biskupa, 304-305.

⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Pastores dabo vobis*, Zagreb, 1992., br. 12.

¹⁰ Usp. G. GRESHAKE, *Biti svećenik u ovom vremenu*, 133.

Kor 12, 7; 14, 12; Ef 4, 12). Ne smiju biti gospodari vjere, nego službenici radosti (usp. 2 Kor 1, 24).¹¹ I prezbiter i biskup pozvani su na službu služenja zajednici, i to u ljubavi i iz ljubavi.

Biskup i prezbiter kao pastiri zajednice nositelji su duhovnoga i pastoralnoga autoriteta. No taj autoritet nikad nije u vladanju, nego u služenju. Biblijski, teološki i pastoralno gledano, autoritet u Crkvi nije poput vladara i autoriteta ovoga svijeta koji *vladaju i gospoduju* (usp. Mt 20, 25-27). Za ispravno poimanje crkvenoga autoriteta potrebno je imati u vidu važnu kristološku i zajedničarsku dimenziju Crkve, tj. dimenziju temeljnoga zajedništva unutar kojega svi u Crkvi, i vjernici i službenici, stoje u temeljnom jedinstvu i poslušnosti evanđelju, odnosno Kristu.¹² Unutar toga temeljnoga zajedništva nositelji službi, odnosno crkveni autoriteti i službenici imaju ulogu i zadaću biti u Kristovoj službi, služiti Božjem narodu, uvijek podložni Kristovoj riječi i autoritetu. Služba i služenje u Crkvi uvijek moraju biti prožeti i nadahnuti vjerom i ljubavlju, onom istom ljubavlju kojom je Krist ljubio Crkvu za koju je predao samoga sebe. Stoga crkveni autoritet mora uvijek biti shvaćen u životnom zajedništvu s Gospodinom i čitavom Crkvom te u jedinstvu vjere i ljubavi iz kojih se rađa autentično crkveno služenje i upravljanje, odnosno autentični crkveni i kršćanski autoritet. Tek u svjetlu vjere i na Kristovu primjeru možemo ispravno razumjeti ulogu autoriteta i ispravno se njime koristiti u Crkvi: uvijek u zajednici i u službi zajednice te u služenju u ljubavi poput Krista koji je došao da služi, a ne da bude služen (usp. Mt 20, 28). Ovdje se otkriva bit crkvenoga autoriteta, koji nikad nije u pukom vladanju, nego na tragu Isusa Krista, autoritet se sastoji od služenja u ljubavi i iz ljubavi. Riječju, bit je crkvenoga autoriteta u služenju iz ljubavi i u ljubavi.

Ispravno shvaćen autoritet biskupa, prezbitera, župnika, na Kristovu i evanđeoskom tragu, autoritet je koji služi i ljubi, koji mudro upravlja jer je u dubokoj duhovnoj i molitvenoj povezanosti s vrhovnim autoritetom i pastirom Kristom. Autentični autoritet povezuje i spaja, ujedinjuje i okuplja, dopušta različitost, budi darove u zajednici i potiče njihov razvoj, usmjeren je dobru cijele zajednice, ima razvijen smisao za opće dobro, otvoren je dobronamjernoj i argumentiranoj kritici, otvara nove horizonte, pomaže osobama da se razviju te da i sami djeluju i preuzimaju odgovornost. Istinski autoritet uvijek je ponizan, svjestan vlastite ograničenosti, kao i činjenice da svoj legitimitet nema u sebi samome, već u Kristu u čijoj je službi. Nositelj službe i autoriteta u Crkvi tako je uvijek svjestan da njegov autoritet potpuno

¹¹ Usp. W. KASPER, *Servitori della gioia. Esistenza sacerdotale – servizio sacerdotale*, Brescia, 2007., 76-77.

¹² Usp. G. FERRETTI, *Essere prete oggi. Quattro meditazioni sull'identità del prete*, Torino, 2009., 69-70.

ovisi o Kristu, da od njega dolazi i njegovim Duhom uvijek treba biti nadahnut, da Krist jest i ostaje izvor svakoga autentičnoga kršćanskoga rasta i razvoja.¹³

3. Briga biskupa za prezbitere

Nakon promišljanja o biti biskupske i prezbiterijske službe te o naravi crkvene službe i autoriteta želimo ukazati na dvije *svete* brige koje proizlaze iz ispravno shvaćene biskupske i prezbiterijske službe. Riječ je o brizi biskupa za prezbitere, osobito župnike, te o brizi prezbitera, osobito župnika za župljane ili za neku drugu crkvenu službu koja je prezbiteru povjerena.

Već smo spomenuli da u perspektivi ekleziologije zajedništva biskup igra odlučujuću ulogu. Biskup je, štoviše, vidljivo počelo i temelj jedinstva svoje biskupije,¹⁴ a prezbiteri su njegovi prvi suradnici, te je svaki biskup pozvan svim silama misliti na materijalno i duhovno dobro svojih prezbitera.¹⁵ Ako je biskup princip jedinstva u raznolikosti svoje biskupije, onda on svoju službu može obavljati samo uz pomoć svećenika koji ga zastupaju u župama i drugim crkvenim službama. Svećenike, točnije prezbitere, uvijek šalje biskup te pod vlašću dijecezanskoga biskupa upravljaju mnogim župama i obavljaju druge službe u Crkvi. Iz toga nužno slijedi: »Bez svojih svećenika biskup je doslovno nemoćan, njegova služba ostaje prazna, na određen je način 'ništa' (kao što su, obrnuto, svećenici 'ništa' bez pridruženosti biskupu). Stoga biskup ne može imati važniju zadaću – zadaću koju ništa, baš ništa drugo ne može nadilaziti – od toga da održava usko zajedništvo sa svojim svećenicima, od toga da tu bude za njih, da ih tješi, ohrabruje, pomaže.«¹⁶ Takvo promišljanje sasvim je na liniji Zakonika kanonskoga prava prema kojemu je dijecezanski biskup dužan posebnom brigom pratiti prezbitere te ih slušati kao pomoćnike i savjetnike,¹⁷ kao i na liniji saborskih dokumenata prema kojima je biskup pozvan s posebnom ljubavlju prihvaćati svećenike te ih smatrati sinovima i prijateljima koje je uvijek spreman saslušati.¹⁸

Papa Ivan Pavao II. navodi kako je biskup prvi i najodgovorniji za život i rast svoje mjesne Crkve. Svaki dijecezanski biskup ima među svojim prvim dužnostima du-

¹³ Usp. *isto*, 71-73. Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Meditacija o svećeništvu, u: *Vjesnik Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije* (= *Vjesnik*) 145(2017.)11, 61-62.

¹⁴ Usp. LG, br. 23.

¹⁵ Usp. PO, br. 7.

¹⁶ G. GRESHAKE, *Biti svećenik u ovom vremenu*, 175-176.

¹⁷ Usp. ZAKONIK KANONSKOG PRAVA, Zagreb, 1988., kan. 384 (= ZKP).

¹⁸ Usp. CD, br. 16; PO, br. 7.

hovnu skrb za svoj prezbiterij.¹⁹ Tomu možemo pridodati i riječi kardinala Beniamina Stelle, prefekta Kongregacije za kler, koji u razgovoru za časopis *Jesus* jasno napominje: »Prvotna je zadaća biskupa čuvati svoje svećenike i brinuti se za njih. Nema veće dužnosti za jednog biskupa od ove. Načelno govoreći, međutim, biskupi na ovom području griješe i to ponajprije propustom. Riječ je o ozbiljnoj i odgovornoj zadaći za koju moraju položiti račun Crkvi i vlastitoj savjesti (...) Načelno, moramo skrbiti za svoje svećenike, voljeti ih kao braću u vjeri i čuvati se opasnosti da pretvaramo u spektakl njihove patnje ili slabosti.«²⁰

Iz toga dakle slijedi da je jedna od temeljnih zadaća svakoga biskupa u Katoličkoj Crkvi briga za svoje prezbitere. Među prezbiterima su pak, kako ističe dekret *Christus Dominus*, na osobit način biskupovi suradnici župnici, kojima je kao pastirima povjerena dušobrižnička služba u pojedinim župama.²¹ Stoga prezbiteri, osobito župnici, moraju imati prigodu susresti se sa svojim biskupom, razgovarati, bilo pojedinačno bilo u manjim ili većim skupinama, zajedno moliti, promišljati aktualne teme ili, jednostavno, *bezinteresno* se susresti kako bi proveli zajedničke trenutke. To je važno kako biskup ne bi postao stranac svojim svećenicima i obratno. Potrebno je razgovarati, i to ne tek formalno i izvanjski, da se ispuni obveza, već pažljivo slušajući, uzimajući u obzir svećenikovu situaciju te argumente i razloge, osobito kada su utemeljeni i opravdani. Nit vodilja razgovora stoga mora biti sam sadržaj razgovora, odnosno snaga i opravdanost argumenata, koje se ne smije lako zaobilaziti. Dakako da u velikim biskupijama osobni razgovori s biskupom nisu uvijek mogući, no svakako trebaju biti jedan od prioriteta. To nipošto ne znači da svećenici vječito opsjedaju biskupa, da ga nepotrebno gnjave ili da mu se napadno nameću, kao što ne znači da biskup neprestano obilazi ili kontrolira svoje svećenike i župnike. No u jednoj razumnoj i razboritoj mjeri susreti, razgovori, druženja biskupa i svećenika imaju važnu i dragocjenu vrijednost i značenje.

Poželjno je također da biskup što češće sam posjeti svoje župnike i župne zajednice. Dakako, on to čini pri službenim vizitacijama, ali to se najbolje događa neslužbeno, jednostavno, tako da biskup, primjerice, ovdje ili ondje preuzme redovito nedjeljno bogoslužje u nekoj župi i da se nakon njega zadrži u opuštenom i neslužbenom razgovoru sa župnikom i ostalim vjernicima. Službene vizitacije – iako važne i nezaobilazne – kao i drugi službeni i svečani posjeti biskupa župama imaju služben karakter. Često su prožete napetošću i strahom od biskupove kritike, kao i stresom zbog organizacije i brige da sve dobro prođe. Ti posjeti imaju formalan karakter koji ne dopušta da se razvije opušten, bratski susret kao u jednom redovitom posjetu

¹⁹ Usp. IVAN PAVAO II., *Pastores gregis*, Zagreb, 2003., br. 47.

²⁰ G. SCHWARTZ, *I vescovi siano custodi dei loro preti*, u: *Jesus* 38(2016.)12, 36-37.

²¹ Usp. CD, br. 30.

koji bi protekao u običnosti i redovitosti života župnika i župne zajednice. Tada bi i biskup mogao upoznati realniju sliku župe. Svi dobro znamo da tijekom službene vizitacije vlada jedno neredovito stanje u kojem se svi – počevši od župnika pa do župnih suradnika – trude prikazati uljepšano i ušminkano lice župe koje često ne odgovara redovitosti župnoga života. Tada se i može stvoriti krivi dojam kako je sve divno i krasno, što često ne odgovara stvarnosti svakodnevice. Osim toga najčešće je običaj da susret biskupa i župnika bude na samom kraju vizitacije, na kraju dana, kada su već prisutni i umor i zasićenost svim mogućim susretima toga dana. Čini se međutim da bi upravo susret biskupa i župnika trebao biti središnji ili svakako uz euharistijsko slavlje jedan od središnjih susreta tijekom vizitacije, stoga bi mu trebalo pokloniti i najviše vremena i najprikladnije vrijeme.

Također s obzirom na odnos biskupa i prezbitera, daleko od bilo kakve patetičnosti i sladunjavosti, biskup je pozvan ljubiti i poštovati svoje svećenike kao braću i prijatelje, kao što su, obratno, svećenici, župnici pozvani ljubiti i poštovati svoga biskupa kao oca i prijatelja. Ljubav i poštovanje znači također izgrađivati međusobno povjerenje. Važno je da svećenik ima povjerenja u svoga biskupa, kao i obratno, biskup u svoje svećenike. To bi značilo da se svećenik svomu biskupu smije pohvaliti i radovati se s njim, ali i potužiti se kada mu ne ide, iznijeti mu svoju muku i probleme znajući da će to ostati u povjerenju. U tom vidu biskup je pozvan paziti na dobar glas svojih svećenika, biti diskretan, znati čuvati njihovu intimu, sadržaj razgovora koji je bio u povjerenju, braniti ih, zauzimati se za njih. Jednako vrijedi i u obratnom smjeru. Svaki je prezbiter pozvan čuvati dobar glas svoga biskupa, ali i braće prezbitera, čuvati se ogovaranja, tračanja, ocrnjivanja svoje subraće i svoga biskupa. Važno je učiti se prepoznavati ono dobro jedni kod drugih, dobro govoriti jedni o drugima, međusobno se pomagati i podupirati, moliti jedni za druge, izgrađivati s biskupom i subraćom prezbiterima odnos poštovanja i povjerenja, dobrohotnosti i iskrenosti, a kada treba ukazati na grijeh i propuste, tada to činiti u duhu evanđeoske bratske opomene (usp. Mt 18, 15-20). Tek u uzajamnosti povjerenja i poštovanja, dobrohotnosti i bratske ljubavi može se ostvariti kvalitetan i plodan odnos i suradnja između biskupa i prezbitera te između prezbitera međusobno. Takav pozitivan odnos onda će imati i pozitivan utjecaj na stanje duha u cijeloj biskupiji.²² Teolog Parlov donosi jedan model koji sadrži četiri točke na kojima bi se mogao izgraditi ispravan i zdrav odnos između biskupa i svećenika. »Zdrav odnos između biskupa i kolegija svećenika zahtijeva da biskup i svećenik/ci: a) vjeruju u dobro, tj. ispravne motive djelovanja onog drugog; b) čuvaju jedan drugomu dobar glas;

²² Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Biskup i njegovi svećenici, u: *Vjesnik* 145(2017.)4, 28-32.

c) pristupe mogućim pritužbama iskreno i s ljubavlju; d) budu spremni iskreno se ispričati za bilo kakvu povrjedu drugoga.«²³

Briga za dobro svećenika iznimno je važna jer umoran, nesretan i nemotiviran svećenik ili pak svećenik u krizi i problemima samom je sebi golem teret, a kao takav ni zajednici ne može biti blagoslov i znak. Stoga je važno brinuti se za dobro svećenika, ulagati vrijeme, energiju i sredstva u osobni razvoj i motivaciju prezbitera. To je zadaća, dakako, samoga svećenika, odnosno prezbitera koji je dužan brinuti se o sebi, duhovno se hraniti osobnom molitvom, euharistijom, Božjom riječju, brinuti se o svojoj duhovnoj i intelektualnoj svježini i rastu. No brigu za vlastite svećenike – kao jednu od najvažnijih zadaća – ima dijecezanski biskup i vodstvo biskupije. Teolog George Augustin napominje: »U društvu i industriji najveća je stvar investirati u osobni razvoj i motivaciju vodećih snaga: stručno osposobljavanje, razvoj osoblja, suradnička motivacija i 'corporate identity' nisu samo krilatice, nego iskustvena stvarnost. Svatko uviđa nužnost motiviranih i sretnih vodećih snaga, kako bi se oslobodilo više snage i radnog potencijala. Naši su svećenici još uvijek, ne samo teološki, najvažnija vodeća snaga i 'lice Crkve' na određenom mjestu. Oni još uvijek moraju, usprkos raznim suradnicima, nositi glavni teret dušobrižništva. Naši su svećenici naš najvažniji kapital.«²⁴ Svećenici dakle svoju službu moraju obavljati s osjećajem da nisu zanemareni i ostavljeni. Sve pastoralne strukture i forme dušobrižništva mogu u konačnici uspjeti samo ako svećenici osjećaju i doživljavaju da se uzima u obzir i njihovo dobro. Važno je stoga ne tek osigurati opstanak župnih zajednica, nego učiniti sve da zajamčimo i opstanak svećenika. Samo motivirani, uvjereni i misionarski usmjereni svećenici mogu *na dulji rok* jamčiti izgradnju Crkve, napominje gore spomenuti autor.²⁵ Augustin nadalje donosi i prijedlog »dušobrižništva svećenika«, kao važnoga vida sustavne brige za svećenike. »Kao izraz biskupove brige, dušobrižništvo svećenika vodi računa o ljudskoj, duševnoj, duhovnoj, teološkoj i pastoralnoj situaciji svećenika (...) Dušobrižništvo svećenika vrši bitnu duhovnu službu za naše svećenike, kao što to, slično, moderna industrija čini za svoje vodeće snage. Dušobrižništvo svećenika može otvoriti duhovne perspektive i pridonijeti njihovu osobnomu duhovnom rastu. Ono pridonosi cjelovitu razvoju svećenika kao vodećih snaga naše Crkve.«²⁶

U brizi za svećenike nemalo je važan kvalitetan odmor i obnova snaga svećenika. Papa Franjo ističe: »Svjestan sam da trebamo stvarati prikladne prostore gdje će se pastoralnim djelatnicima pomagati i gdje će se oporavljati, mjesta u kojima će ob-

²³ Usp. M. PARLOV, Odnos svećenika i biskupa, 310.

²⁴ G. AUGUSTIN, *Pozvani na radost. Ohrabrenje za svećeništvo*, Zagreb, 2016., 205.

²⁵ Usp. *isto*, 206-207.

²⁶ *Isto*, 207.

navljati svoju vjeru u Isusa rassetoga i uskrsloga, u kojima će moći podijeliti najdublja pitanja i svakodnevne brige, u kojima će vlastiti život i nadu promotriti u svjetlu evanđelja, da bi prema dobru i ljepoti usmjerili vlastite pojedinačne i društvene izbore.«²⁷ Jasno je dakle istaknuta važnost uvjeta i prostora u kojima će se svećenici i ostali pastoralni djelatnici moći odmoriti, opustiti, duhovno i tjelesno obnoviti i oporaviti; u kojima će se ozbiljno uzeti u obzir njihova iskustva i situacije, gdje će moći podijeliti svoje brige, probleme i pitanja. Osim vremena i prostora za redoviti odmor, duhovnu i tjelesnu obnovu, čini se potrebnim ozbiljno razmotriti i mogućnost osnivanja barem jedne zajedničke ustanove na razini cijele Crkve u Hrvatskoj koja će biti posebno prikladna za oporavak i rehabilitaciju svećenika koji su upali u teškoće, malodušje i depresiju, alkoholizam ili koju drugu ovisnost, koji su *izgorjeli* i kojima je potrebna stručna pomoć, prikladan prostor i duže vrijeme liječenja, oporavka i odmora.²⁸ Tu je još i gotovo nekorisštena mogućnost tzv. slobodne, subotnje godine ili barem nekoliko mjeseci odmora nakon višegodišnjega obavljanja svećeničke službe. Riječ je o vremenu koje bi bilo posvećeno duhovnoj obnovi, učenju stranoga jezika, učenju nekakve nove vještine, trajnoj izgradnji ili, jednostavno, odmoru i obnovi motivacije i energije za daljnje svećeničko djelovanje.

4. Briga prezbitera za župljane i povjerenu zajednicu

Dok je biskupova *sveta briga* ona za njegove svećenike, *sveta briga* prezbitera, tj. župnika jest ona za vlastite župljane, odnosno za neku drugu povjerenu crkvenu službu. U ovom članku želimo se zadržati osobito na ulozi i važnosti župničke službe. Crkveni dokumenti i Zakonik kanonskog prava navode: »Župnik je vlastiti pastir povjerene mu župe koji vodi pastoralnu brigu za predanu mu zajednicu pod vlašću dijecezanskog biskupa u čiji je dio Kristove službe pozvan, da za tu zajednicu obavlja službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja.«²⁹ Jasno je istaknuta bit službe župnika: on je, po uzoru na Krista, pastir i dušobrižnik koji vodi pastoralnu brigu te duhovno skrbi za određenu župnu zajednicu, za dobro vjernika i njihovo spasenje. Župnik kao pastir svoje župe, sudjelujući na Kristovoj službi, u povjerenoj mu zajednici obavlja službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja. Drugim riječima, pozvan je činiti ono evanđeoski bitno: voditi vlastite župljane poput Dobroga pastira, naviještati im Božju riječ i evanđelje, slaviti sveta otajstva, osobito euharistiju.

Da bi mogao brižljivo obavljati svoju pastirsku i dušobrižničku službu, župnik »neka nastoji upoznati vjernike koji su povjereni njegovoj brizi; neka zato posje-

²⁷ FRANJO, *Evangelii gaudium*, Zagreb, 2013., br. 77.

²⁸ Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Radost i razočaranje u svećeničkom životu, u: *Vjesnik* 145(2017.)7-8, 52-53.

²⁹ ZKP, kan. 519.

čuje obitelji, sudjeluje u brigama i tjeskobama, a naročito u žalostima vjernika i neka ih jača u Gospodinu (...) neka s posebnom brigom prati siromahe, uciviljene, osamljene, prognane iz domovine i one koje pritišću posebne teškoće«. ³⁰ Važno je dakle da župnik bude uz svoje župljane, da s njima živi, da ih nastoji upoznati, susretati se, biti i živjeti s njima; da vjernici imaju priliku susresti se sa župnikom, s njim porazgovarati, da im je u razumnim okvirima dostupan, a ne izoliran od njih, nego onaj koji će s njima podijeliti radost i veselje, ali i biti tu da ih Božjom riječju utješi i pridigne u žalostima i nevoljama života.

Stoga valja promisliti što je ono središnje i temeljno što jedan župnik treba činiti, a što je sekundarno i sporedno, što treba ostaviti drugima ili što pak uopće ne treba činiti. Među temeljnim odlikama župnika treba biti sposobnost razlikovanja bitnoga od nebitnoga, važnoga od nevažnoga, temeljnoga od sporednoga, evanđeoskoga od općeljudskoga. Ono što ne pripada samoj biti svećeničkoga poziva, mnogi drugi znaju obaviti, i to mnogo bolje od svećenika. Tko to ne zna dakle dobro razlikovati, prijeti mu opasnost da se izgubi i besplodno potroši, no ne samo sebe već i sve one koje vodi i kojima je nadređen. Posve je jasno da je, na tragu evanđelja, temeljna zadaća svećenika, tj. župnika: biti sa svojim vjernicima, jednostavno živjeti s njima i uz njih, znati ih saslušati te biti dušobrižnik koji će im donositi Isusa, ³¹ duhovno ih hraniti evanđeljem i molitvom, naviještati im Božju riječ te slaviti s njima otajstva, osobito euharistiju. Još kraće rečeno: živjeti uz svoje župljane i donositi im Krista u riječi i u euharistiji. ³²

Čini se da je osobito danas župnik, svećenik pozvan činiti ono jedino bitno i potrebno – biti svećenik; sve drugo treba nastojati da obave suradnici. U središtu treba biti župnikovo življenje sa župljanima, dijeljenje radosti i žalosti, duhovna briga za župljane, raspoloživost za duhovni razgovor, osobito za sakrament pomirenja, slavljenje euharistije, župna kateheza, naviještanje evanđelja. Baveći se pak određenim poslovima i zadaćama za koje nije stručan i kompetentan, svećenik iza sebe ostavlja nered i probleme na raznim područjima, jednostavno stoga što nema dovoljno znanja i sposobnosti. Pritom golem uteg oko vrata predstavlja još uvijek prisutna svijest kako se svećenik, klerik, na temelju svetoga reda u sve razumije i kako

³⁰ ZKP, kan. 529, § 1; usp. CD, br. 30.

³¹ Papa Benedikt XVI. jasno ističe: »Ovo je središnja zadaća svećenika: ljudima donositi Boga. Jammačno, to može činiti samo ako i on sam dolazi od Boga, ako živi s Bogom i od Boga (...) Svećenik duhovnome životu mora dati veliki prostor. On je pozvan stalno biti istinski tražitelj Boga, ne ostajući istodobno blizak ljudskim brigama (...) Od svećenika vjernici očekuju samo jedno: da budu specijalisti u promicanju susreta čovjeka s Bogom. Od svećenika se ne traži da bude stručnjak u ekonomiji, u graditeljstvu ili u politici. Od njega se očekuje da bude stručnjak u duhovnome životu.« BENEDIKT XVI., *Misli o svećeništvu*, Zagreb, 2009., 21., 33.

³² Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Župnik i njegovi župljani, u: *Vjesnik* 145(2017.)5, 39-40.

je sposoban za sve službe i poslove. Valja stoga snažno osvijestiti kako je primat crkvenoga djelovanja pastoral i dušobrižništvo; kako je temeljni prioritet svećeničkoga djelovanja biti duhovnik i dušobrižnik, ispovjednik i navjestitelj, čovjek koji će od vjere živjeti te Boga i iskustvo kršćanske vjere prenositi i donositi u pamet i srce konkretnoga suvremenoga čovjeka, u duhovne pustinje današnjega svijeta.

Postoji naime cijeli niz poslova i zadaća u Crkvi koje ne moraju nužno obavljati svećenici; štoviše, koji ne pripadaju biti svećeničkoga poziva i zvanja i za koje, u konačnici, svećenici nemaju odgovarajuća znanja i kompetencije. Ekonomske, pravne, graditeljske, financijske i druge poslove mogle bi i morale bi obavljati stručne i kompetentne osobe koje su za to školovane i osposobljene.³³ Nekompetentnost, odnosno nestručnost u obavljanju određenih poslova, stoga nikako nije dobra ni poželjna te – bilo u društvu bilo u Crkvi – predstavlja jedan od glavnih uzroka problema, stagnacije i nazadovanja, nemalih financijskih i graditeljskih promašaja. Ono što ne pripada samoj biti svećeničkoga poziva, mnogi drugi znaju obaviti, i to mnogo bolje od nas svećenika.³⁴

U tom vidu, potrebno je organizirati život biskupije i župa da se rastereti svećenika obveza i poslova za koje nije specijalist i za koje nije i ne mora biti stručnjak te da mu se pomogne da se posveti duhovnom vodstvu svoje župe i promicanju susreta ljudi s Isusom Kristom. Ono u čemu svećenici trebaju biti *stručnjaci*, u najpozitivnijem smislu te riječi, jest zadaća da budu Božji i crkveni ljudi, ljudi vjere, ljudi duha, koji će s drugima tražiti Krista i druge voditi Kristu, ljudima donositi Krista.

5. Biskup i prezbiteri pred zahtjevom pravednosti

S obzirom na odnos između biskupa i prezbitera, ali i odnos biskupa i prezbitera prema Crkvi u cjelini, smatramo prikladnim ukazati na važnu dimenziju za dobar i zdrav crkveni život, a to je pravednost. Kada govorimo o pravednosti, valja podsjetiti da je pravednost jedno od bitnih Božjih svojstava, neodvojivo od drugih kao što su ljubav, istina, dobrotu, milosrđe. Jubilej milosrđa podsjetio nas je kako milosrđe nikad ne poništava pravednost, nego je pretpostavlja te predstavlja, zapravo, izobilje pravednosti. Milosrđe i pravednost kod Boga su u savršenom jedinstvu, a Crkvi

³³ »*Menagement* je ušao i u Crkvu i mnoge dušobrižnike pretvorio u duhovne *menagere* i funkcionere (...) Mi, imamo dakle, i političara i ekonomista i *menagera* u izborju. Nijedan svećenik to ne treba i ne smije biti. Dovoljno je da on bude autentičan Božji čovjek koji ljudima neće ponavljati ono što oni bolje od njega znaju, nego će im – na temelju svog poslanja i osobnog iskustva – govoriti o Bogu.« M. ŠPEHAR, Svećenik između Evandjelja i izazova suvremenosti. Od apologetike prema antropologiji, u: *Bogoslovska smotra* 68(1997.)2-3, 278., 281.

³⁴ Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Jedino bitno i potrebno, u: *Vjesnik* 145(2017.)6, 43-44.

su dar i zadaća. Milosrđe stoga i u Crkvi uvijek treba pretpostavljati i uključivati pravdu i pravednost, odgovornost i obvezatnost, pa i pravednu kaznu i sankcije.

Na pitanje o kaznama i nagradama u Crkvi neki će reći da su neprimjerene jer Crkva je ipak duhovna zajednica u kojoj je neprimjereno kažnjavati ili nagrađivati. Valja pritom podsjetiti da je Crkva, uz duhovni i božanski vid, također konstitutivno obilježena i onom ljudskom i zemaljskom dimenzijom. I svećenici su stoga, iako posvećeni, i dalje ljudi, pa i grješnici, koji u Crkvi djeluju i obnašaju službe, zato pravni i institucijski mehanizmi imaju svoje mjesto i u Crkvi.

Teolog Greshake upozorava: »Za mene je nepojmljivo da se u ordinarijatima što je moguće dulje (sve dok tako više ne može ići) vodi nojevska politika kada neki svećenik, što je opće poznato, živi zajedno s nekom ženom, terorizira svoju zajednicu, financijski je izrabljuje, sebi dopušta samovoljno ponašanje (...) Sve je to tu i tamo opće poznato, a unatoč tomu u mnogim se biskupijama u svemu tomu ne događa ništa. Ovdje bi se jamačno katkada – bez obzira na manjak svećenika – morale povući jasne linije razdjelnice.«³⁵ Potrebno je dakle povući jasne linije razdjelnice: ljubav i milosrđe znači ukoriti, opomenuti, pa i pravedno i u ljubavi kazniti svećenika kada za to postoje opravdani razlozi i kada se iscrpe svi drugi načini. Kazniti, ali ne da bi se svećenika uništilo, nego kako bi ga se spasilo, ali i spriječilo nered u Crkvi. U tom je vidu biskupska služba uvijek u napetosti između milosrđa i pravednosti, ljubavi i zakona, ali od te službe biskup ne može i ne smije bježati. Svaki biskup, kako smo na tragu Sabora i uvidjeli, ima središnju ulogu u svojoj biskupiji i u skladu s tim mora preuzeti odgovornost.

Bez pravednosti upadamo u opasnost jeftinoga milosrđa u vidu takozvane *uravnolovke*, odnosno jeftinoga i površnoga poravnanja ili izjednačavanja svih, bez obzira na uloženi trud ili postignute rezultate, bez obzira na dobre ili loše plodove življenja i djelovanja. Negativna posljedica uravnolovke – u kojoj je u krajnjoj liniji sve jednako – jest gubitak motivacije, tj. demotiviranost, ravnodušnost i nezadovoljstvo. Uravnolovka vodi stanju u kojem nevrijedno poništava ono vrijedno, (ispod)prosječno ono izvrsno, lijenost i neodgovornost izjednačava se s marljivošću i odgovornošću, glupost postaje slična razumnom, a ludost postaje jednaka mudrosti. Sve je, u konačnici, isto: nepravedno, neodgovorno i iskvareno opravdava se *nebesko-shatološkim* razlozima odozgo, a pravedno, odgovorno i kvalitetno obezvrjeđuje ili banalizira. Dakako da u Crkvi ne možemo i ne smijemo sve mjeriti isključivo ljudskim, horizontalnim principima i zakonima, nego uvijek mora ostati prostor za specifično kršćansko: nezasluzeno, milosno i milosrdno. Ipak, pravdu i pravednost ne smije se tek tako zaobići i previdjeti, to nam već zdrav razum nalaže, a Božja

³⁵ G. GRESHAKE, *Biti svećenik u ovom vremenu*, 177.

objava potvrđuje.³⁶ Milosrđe je uvijek obilje pravednosti, ali nikad anarhija i nered. Ono dakle u nekim okolnostima pretpostavlja i uključuje pravednu kaznu, proporcionalnu težini prijestupa, ne zato da grješnika i prijestupnika uništi, nego da ga spasi i potakne na obraćenje, a ujedno spriječi nered i anarhiju u zajednici.

S pravednošću je usko povezana i ozbiljna odgovornost za svaku preuzetu službu u Crkvi te za njezino dobro ili loše (ne)obavljanje. U svezi s navedenim možemo izdvojiti neke od važnih, a čini nam se i vrlo aktualnih vidova odgovornosti: odgovornost za ispunjenu i obavljenu, odnosno neispunjenu i neobavljenu službu; odgovornost za upravljanje crkvenim duhovnim i materijalnim dobrima; odgovornost za upravljanje biskupijskim i župnim novcem; odgovornost za eventualne krimene, malverzacije, propale ili nepromišljene investicije, nekvalitetno obavljene radove, uspjele, tj. neuspjele biskupijske, dekanatske, župne projekte; odgovornost za poslovanja, izgubljene i nestale novce, neplaćene obveze; odgovornost za neispunjavanje svećeničkih obveza i zadaća, nesavjesno obavljanje službe itd. U navedenim slučajevima riječ je o ozbiljnoj odgovornosti i, u konačnici, o polaganju računa za službu i njezino obavljanje na svim crkvenim razinama, i to po načelu pravednosti.

Uz pravednost i preuzimanje odgovornosti čini se iznimno važnim i postojanje jasnih i objektivnih kriterija u Crkvi, osobito u odnosima biskupa prema svećenicima, odnosno župnika prema župljanima. Riječ je naime o tome da se može dogoditi da postoje dvije kategorije župljana ili svećenika/župnika: povlašteni (podobni) i oni koji to nisu; da prema jednima pristupamo velikodušno i širokogrudno, a prema drugima strogo i (pre)zahtjevno. Nismo imuni ni na jednu ni na drugu opasnost: ni na pretjeranu strogoću i zahtjevnost prema jednima ni na širokogrudnu popustljivost i naklonost prema drugima. Ponekad vidimo i prepoznamo kako se te opasnosti *ozbiljuju* u životu Crkve na župnom i biskupijskom, pa i općecrkvenom planu: financijskom, disciplinskom, kao i na planu personalne politike, podjeljivanja crkvenih službi i slično. Isusovim riječima rečeno: s jedne strane gutamo devu, a s druge cijedimo komarca (usp. Mt 23, 24).³⁷

U tom vidu važno je da svaki biskup i svaki župnik za svoje najbliže suradnike i savjetnike ne okuplja samo *podobne* i one koji će mu »bespogovorno klimati«,³⁸ nego prije svega stručne i kvalitetne, mudre i kompetentne suradnike, pa i one koji će mu se radi istine i dobra znati i usprotiviti ako zatreba (usp. Gal 2, 11.14); da, koliko je moguće, prema svim svećenicima, odnosno župljanima jednako postupa, bez privilegiranja jednih i zakidanja drugih, bez podobnih (povlaštenih) i onih koji to nisu.

³⁶ Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Biskup i njegovi svećenici, 31.

³⁷ Usp. *isto*, 30.

³⁸ W. KASPER, *Crkva Isusa Krista. Ekleziološki spisi*, Zagreb, 2013., 354.

Riječ je dakle o opasnosti različitih, dvostrukih ili pak nejasnih kriterija, štoviše, čak i nepostojanja kriterija. Toga se treba čuvati, bilo biskup u odnosu prema svojim svećenicima bilo župnik u odnosu prema svojim župljanima. Prema svima biti isti, koliko je moguće objektivni, pravedan i nepristran, gostoljubiv i razuman, ljubitelj dobra (usp. Tit 1, 8; 1 Tim 3, 2). *Sine ira et studio*. Kao što u jednoj obitelji otac i majka moraju jednako postupati i pravedno se odnositi prema svoj djeci, inače će se u kuću uvući nemir, nezadovoljstvo, pa i razdor među djecom, tako i biskup mora dati sve od sebe da bude pravedan, nepristran i bez naklonosti prema svojim svećenicima, prema svojoj duhovnoj braći i djeci. Kada to svećenici osjete, sasvim sigurno će ga više poštovati i ljubiti. Jednako vrijedi i za odnos župnika prema vlastitim župljanima. U tom smislu čini se iznimno važnim postojanje objektivnih, jasnih i transparentnih, svima dostupnih kriterija po kojima se podjeljuju crkvene službe, raspoređuju obveze, dodjeljuju župe.³⁹ Razumljivo da nijedan kriterij nije apsolutan, da mora ostati otvoren prostor onkraj kriterija, da se ne smije ni svećenike ni vjernike nasilno gurati u unaprijed zadane okvire, da milosrđe nadilazi strogi zakon i propise. Milosrđe međutim, iako nadilazi kriterije, pravednost i zakone, bitno ih uključuje i pretpostavlja. U suprotnom, bez jasnih i objektivnih, svima razumljivih kriterija, postoji opasnost da upadnemo u pomutnju, nezadovoljstvo, opću nesigurnost i dezorijentiranost.

Zaključak

Zaključno možemo istaknuti kako je biskupova uloga u mjesnoj crkvi središnja i odlučujuća. Bez biskupa nema Crkve. Biskup je princip jedinstva i zajedništva cijele biskupije i svih njezinih službenika i vjernika. Ipak, bez svojih prezbitera, osobito župnika, biskup može malo toga učiniti. Župnici su njegovi prvi suradnici, oni koji u njegovo ime vode župne zajednice poput pastira. Stoga još jednom valja jasno istaknuti: svakom biskupu nema veće zadaće i brige od one za svoje svećenike, osobito za župnike. Temeljna je pak briga svakoga župnika ona za vlastite župljane. Župnik je pastir župne zajednice koja mu je povjerena te u njoj obavlja službu naučavanja, posvećivanja i upravljanja pod vlašću dijecezanskoga biskupa. Stoga je jedna od važnih zadaća biskupa da budu uz svoje svećenike, a svećenika i župnika da jednostavno budu i žive sa svojim župljanima, da budu s njima i uz njih, da im budu dušobrižnici, donose im Krista i vode ih spasenju. To je ono jedino potrebno što može i treba učiniti prezbiter, a ne može nitko drugi. Za to treba biti *specijalist*, a ne za čitav niz drugih zadaća koje mogu drugi obaviti.

S obzirom na međusobni odnos između biskupa i prezbitera potrebno je razvijati međusobno poštovanje, povjerenje, dobrohotnost, suradnju, uzajamnu dobro-

³⁹ Više o tome u: D. VUKOVIĆ, Biskup i njegovi svećenici, 30-31.

namjernu kritiku, odgovornost i predanost povjerenim zadaćama i službama radi dobra Crkve i vjernika. Valja također podsjetiti da biskupska i prezbiterska služba nikad nisu svrha same sebi, nego uvijek imaju bitnu dimenziju služenja, odnosno djelovanja koje nije usmjereno na vlastitu korist i promociju, nego na izgradnju zajedništva te na dobro vjernika i crkvene zajednice. Stoga obavljanje crkvene službe, bilo biskupske bilo prezbiterske, mora uvijek biti prožeto ljubavlju i služenjem. Drugim riječima, bit crkvene službe jest služenje u ljubavi na dobro Božjega naroda i radi spasenja vjernika.

Odnos biskupa i prezbitera, u konačnici, mora biti obilježen odnosima ljubavi i bratske povezanosti, ali i pravednosti i ozbiljne odgovornosti. Bez pravednosti upada se u opasnost jeftinoga milosrđa i površnoga poravnanja svih bez obzira na uloženi trud ili postignute rezultate, bez obzira na dobre ili loše plodove življenja i djelovanja. Uz pravednost čini se iznimno važnim i postojanje objektivnih, jasnih i transparentnih, svima dostupnih kriterija po kojima se podjeljuju crkvene službe, raspoređuju obveze, dodjeljuju župe te uređuje crkveni život. Zahtjev pravednosti i obvezujuće odgovornosti te postojanje objektivnih i pravednih kriterija nipošto nisu teret crkvenom životu, nego, štoviše, omogućuju da odnosi između biskupa i prezbitera te crkveni život u cjelini budu uistinu plodni i djelotvorni, na dobro vjernika i na spasenja Božjega naroda.

THE BISHOP AND PRESBYTERS IN VIEW OF THE ECCLESIOLOGY OF COMMUNION. THEOLOGICAL-PASTORAL GUIDELINES

Davor VUKOVIĆ*

Summary: *The aim of this paper is to reflect on the relationship between the bishop and presbyters in view of the ecclesiology of communion, i.e. the ecclesiology of the Second Vatican Council. The author gives an insight into the essence of the offices of bishop and presbyter, and into the question of their mutual relationship in the perspective of the ecclesiology of communion. The bishop and presbyters are not isolated in the church community, nor are they for their own purpose, but can be understood properly only in view of the communion of the whole people of God, and in the perspective of service which represents an important dimension of ecclesiastical office and authority. In this regard, the offices of bishop and presbyter, as well as their relationship, must first be characterized by co-operation, co-responsibility, mutual respect, and acknowledgment, all in the atmosphere of essential Christian communion and service in love. The author further points to two 'holy' concerns: the concern of the bishop for the presbyters, and the concern of the presbyters, especially parish priests for the entrusted parish community. The last part of the paper seeks to raise awareness about the importance of justice within the church community, especially in relationships between bishops and presbyters.*

Keywords: *bishop, presbyter, communion, service, justice, responsibility.*

* Asst. prof. Davor Vuković, Ph. D., Catholic Faculty of Theology in Đakovo, J. J. Strossmayer University of Osijek, Petra Preradovića 17, 31400 Đakovo, Hrvatska, dav.vuk@gmail.com